

JUDISK

K R Ö N I K A

JUDISK KRÖNIKA 3/2017

STORY
- om berättelser som
förändrar världen

"Allt jag skriver om är död" - intervju med DAVID GROSSMAN
Gud är en stor lycklig kyckling - novell av SHALOM AUSLANDER
Vampyren som livnär sig på andras skratt - porträtt av ARON FLAM

3
2017

ÅRGÅNG 85 • SEPT 2017
TISHREI 5778 • PRIS 100 KR

BILDEN

Negevöknen

An aerial photograph of a vast, arid desert landscape. In the lower-left quadrant, a temporary settlement is visible, consisting of numerous colorful tents and structures, primarily in shades of blue, red, and white. The surrounding terrain is dry and brown, with winding paths and some small pools of water. The overall scene depicts a temporary community in a remote, desert location.

Midburn är ingen vanlig festival. Det är en pop-up stad som varje år i skapas på nytt under en vecka i närheten av Sde Boker i Negevöknen. Allt som finns i en stad finns också här – mat, fik, musik, konst och kultur. Ingenting kan köpas eller bytas utan bara skänkas bort som gåva. Midburn bygger på samma principer som den legendariska Burning Man-festivalen i Nevadaöknen men den bär sin distinkta smak av Mellanöstern och judendomen. Bland konstverken som byggts speciellt för Midburn finns bland annat en gigantisk gräshoppa, Noaks Ark och en gyllene kalv. Mot slutet av festivalen sätts konstverken i brand och när veckan är över städas varje spår av staden bort, tills den föds på nytt under Shavuot 2018.

FOTO: CHARLES AND LYNN SCHUSTERMAN FAMILY FOUNDATION

Nazisternas bokbål bekräftas berättelsens kraft

Vi lever i en tid då berättelsen står i centrum. Människor marinerar sig i berättelser genom TV, film, videospel och sociala medier. Nationella och religiösa berättelser kittar samman folk som aldrig har träffats och definierar de som inte hör till. Berättelser förklarar vilka vi är, var vi kommer ifrån och vad som är meningen med vår tillvaro.

Berättelser påverkar inte bara vilka vi är utan också vårt förhållningssätt till världen. I essän *Bläckfolket* flätar författaren **Jonathan Gottschall** samman historia, storytelling och den senaste forskningen för att visa hur berättelser får oss att förändra världen - både till det bättre och till det sämre.

För snart 85 år sedan, i maj 1933, lyste nazisternas offentliga bokbål upp den tyska vårnatten. Förledda av Führerns berättelser om Tredje Riket brände de upp andra berättelser. Åsikter och idéer som hotade den nazistiska världsordningen. I lågorna försvann böcker av Brecht, Mann, Heine, Remarque och många fler. Som vi vet slutade det inte med böcker.

Det är absurt att nazister marscherar på gatorna idag. Att deras berättelser fortfarande lever och tas emot som en sanning när alla borde ha lärt sig av historien. Det tar samtidigt emot att ge Nordiska motståndsrörelsen ens en rad till av uppmärksamhet. Det är en liten grupp i marginalen, som listigt kapitaliserar på stora mediauppbåd som Almedalen, Pride-paraden och Bokmässan, för att få maximal uppmärksamhet och värva fler medlemmar.

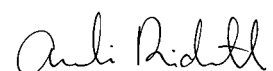
Det är skrämmande och mycket allvarligt. Minst lika skrämmande är hur utbrett det har blivit, bland vanliga människor, att gå i antidemokraternas ledband. I en tid av trollfabriker och Trumps "alternativa fakta" sprids falska nyheter och påståenden snabbt genom sociala medier. Det är också ett allvarligt hot mot vår demokrati.

De flesta av oss tror att vi kan skilja på fantasi och verklighet men forskning visar det motsatta. Genom falsk information, ofta via sociala medier, luras vi att tro det mest osannolika: att judar styr världen, att muslimer vill islamisera Europa, eller att romer inte vill arbeta. Kommunikationsexperten Anders Mildner förklarar det här med att vi lever i ett mer känslostyrt sammanhang. Tidigare fick vi information från några få etablerade mediekanaler men sociala medier bygger på ett system där vi delar information med varandra. Ofta på grundval av känslor, vilket gör att vi blir mer öppna för manipulation. Eller som Jonathan Gottschall uttrycker det: när vi läser faktaböcker läser vi med garden uppe. Vi är kritiska och skeptiska. När vi är uppslukade av en berättelse, på nätet eller i andra medier, släpper vi vår intellektuella gard.

Då konsekvenserna för dem som vill slarva med sanningen och sprida falsk information är begränsade, befinner sig faktaförvanskarna i överläge. Det är bra att Facebook, Google och andra mediejättar ser över sitt ansvar och agerar, men det räcker inte. Det kritiska ansvaret ligger hos individen. Det är viktigare än någonsin att vi behåller vår intellektuella skärpa och kritiska blick. Att vi inte tror på allt som skrivs och delas i sociala medier och att vi själva tar på oss ansvaret att noga faktagranska det vi delar, eller välja att inte dela alls.

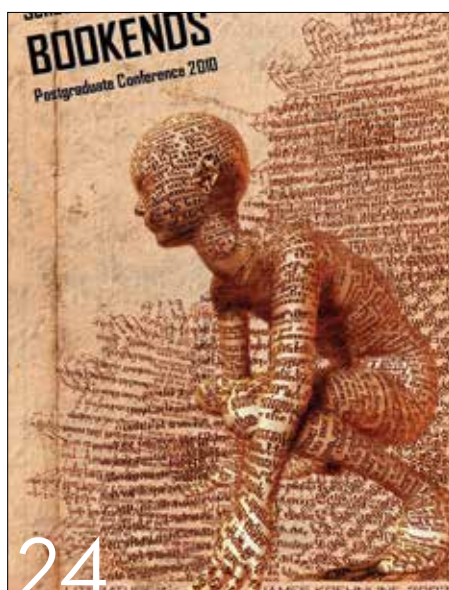
Till ett nytt judiskt år med mer hjärta, intellektuell skärpa och kritisk blick.

Shana Tova UMetuka 5778!

INNEHÅLL

Nr 3 • 2017

Omslaget:

Hannah Arnesen är barnboksförfattare och illustratör. Förra året debuterade hon med barnboken *På natten flyger vi*.

10 FOSTRAD ATT behandla Eretz med stolthet och lojalitet. Krönika av Anna Kopito

18 JUDAR OCH muslimer söker stöd hos varandra. Reportage från Malmö

22 "ALLT JAG skriver om är död" David Grossman möter David Grossman

32 EXODUS - berättelsen som tände frihetens fackla. Intervju med Fania Oz-Salzberger

34 JUDARNA ÄR ett berättande folk. Reflektioner av rabbin Jonathan Sacks

38 VILKA JUDISKA berättelser är mest relevanta för vår tid? Rabbinnerna svarar

44 NÄR DE judiska berättelserna blir för mycket. Intervju med Shalom Auslander

48 GUD ÄR en stor lycklig kyckling. Novell av Shalom Auslander

53 "BOKENS FOLK" – en oförarglig judisk stereotyp? Kulturkrönikan av Natalie Lantz

54 DET KRÄVS mer än berättelser för ett kosmopolitiskt Sverige, essä av Per Wirtén

60 CAFÉ AURORA – en nagel i ögat på ungersk nationalism. Reportage från Budapest

64 INTERRELIGIÖSA VIGSLAR – både hopp och hot. Reportage av Petra Socolovsky

**JUDISK KRÖNIKA
UTGES AV**

Stiftelsen Judisk Krönika

**CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE**

Anneli Rådestad
anneli@judiskkrönika.se
tel: 08-660 70 62

GRAFISK FORM

Karl Gabor & Anneli Rådestad

REDAKTIONSRÅD

Anders Carlberg, Eva Ekselius,
Mikael Feldbaum,
Christina Gamstorp, Noa Hermele,
Annika Hermele, Ricki Neuman,
Lizzie Oved Scheja

ANNONSAVDDELNING

Thomas Wolff
tel: 031-28 50 95
mobil: 0708-580451
annons@judiskkrönika.se

**EKONOMI, ADMINISTRATION
OCH PRENUMERATION**

Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 ons, fred.
administration@judiskkrönika.se
Prenumerationspris 395 kr/år
Studierande 250 kr; utlandet 495 kr
Lösnummerpris 100 kr
Bankgiro 220-0244
Swish 1236333827

ADRESS

Box 5053, 102 42 Stockholm

HEMSIDA

judiskkrönika.se

Utkommer med 4 nr per år.

Nästa nummer: 18 dec 2017

Manusstopp: 16 okt 2017

Tryckt hos Grafiska Punkten

Producerad av Gabor & Co

issn 0345-5580

Prenumeration ingår i medlemsavgiften
till Judiska Församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
Förbehåll mot elektronisk publicering
måste meddelas av artikelförfattaren.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER

**SHALOM
AUSLANDER**
är författare och
skribent bosatt
utanför New
York.

**SUZANNE
GOTTFARB** är
författare och
journalist med
Stockholm
som bas.

**JONATHAN
GOTTSCHALL**
är författare
bland annat till
boken *The
Storytelling
Animal*.

**DAVID GROSS-
MAN** är skribent
och medie-
tränare.

**ANNA
KOPITO** är
skribent och
grundare till
sajten Tel
Avivian.

**NATALIE
LANTZ** är
översättare och
doktorand
i Hebreiska
bibelns exegetik.

**ANDREAS
LOVÉN** är
journalist på
Skånska
dagbladet.

**SUSANNE
SZNAJDER-
MAN-RYTZ** är
språkvetare och
arbetar för att
revitalisera
jiddisch.

**PETRA
SOCOLOVSKY**
är frilansjourna-
list bosatt i
Washington D.C.

PER WIRTÉN
är författare och
frilansskribent bl a
för kultursidorna
i Expressen.

.....

EN UPPSKATTAD PRESENT.

Beställ en årsprenumeration på judiskkrönika.se eller genom att fylla i talongen nedan. Swisha prenumerationsavgiften till 1236333827 eller sätt in beloppet på bankgiro: 220-0244. Glöm inte att ange vem betalningen kommer ifrån.

GÖR SÅ HÄR: Klipp ut och sänd nedanstående talong till Judisk Krönika.

JA TACK, jag vill beställa en gåvprenumeration på Judisk Krönika ett år (4 nr) för 395 kr (495 kr till utlandet)

GÄVOADDRESS:

NAMN _____

ADRESS _____ POSTADRESS _____

JUDISK KRÖNIKA, BOX 5053, 102 42 STOCKHOLM TEL 08-660 38 72.